

به نام خدا

فین تک انقلاب مالی: چگونه فناوری بانکداری را متحول کرد؟

مؤلف :

مهندس فرهاد کریم خانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: کریم خانی، فرهاد، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور: فین تک انقلاب مالی: چگونه فناوری بانکداری را متحول کرد؟/مؤلف فرهاد کریم خانی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری: ۱۰۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۴۴۱-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: فین تک انقلاب مالی - فناوری بانکداری
رده بندی کنگره: Q۳۵۵۰
رده بندی دیویی: ۰۱۴/۰
شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۲۷۸۴۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: فین تک انقلاب مالی: چگونه فناوری بانکداری را متحول کرد؟
مؤلف: مهندس فرهاد کریم خانی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۴۴۱-۳
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

تقدیم به ارواح پاک، بلندمرتبه و جاویدالایر شهدای والامقام بانک رفاه کارگران
که با ایثار و فداکاری، مسیر خدمت و انسانیت را جاودانه ساختند.

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: مقدمه‌ای بر فین تک و تحول دیجیتال	۱۵
تعریف فین تک و تاریخچه‌ای کوتاه	۱۵
تاریخچه فین تک: از ماشین‌های حساب تا هوش مصنوعی	۱۵
گذار از بانک‌های سنتی به انقلاب دیجیتال	۱۶
تأثیرات جهانی فین تک	۱۷
مفاهیم کلیدی تحول دیجیتال در خدمات مالی	۱۷
چالش‌های آغازین فین تک	۱۸
نیاز به تحول در صنعت بانکداری	۱۸
چرا بانکداری سنتی ناکارآمد شد؟	۱۸
محرك‌های ظهور فین تک	۲۱
تکنولوژی، مصرف‌کننده مدرن و قوانین نو	۲۱
روندهای جهانی در نوآوری مالی	۲۵
چالش‌ها و فرصت‌های ابتدایی فین تک	۲۷
فصل دوم: فناوری‌های کلیدی در قلب فین تک.....	۳۱
هوش مصنوعی و یادگیری ماشینی	۳۱
تحول در تحلیل اعتباری	۳۱
کشف تقلب با الگوریتم‌های یادگیری	۳۱
مشاوره مالی شخصی‌سازی شده	۳۲
الگوتری‌دینگ و تحلیل بازار	۳۲
مدیریت ریسک و بهینه‌سازی پورتفوی	۳۲

- ۳۲ هوش مصنوعی در بانکداری خرد و تجربه کاربر
- ۳۳ چالش‌های اخلاقی و نظارتی AI در فین تک
- ۳۳ آینده پیش‌بینی‌پذیرتر با AI
- ۳۳ بلاکچین و ارزهای دیجیتال
- ۳۴ بلاک چین چیست؟ ساختار دفتر کل توزیع شده
- ۳۴ شفافیت در برابر فساد و دستکاری
- ۳۴ امنیت داده و تراکنش‌ها
- ۳۴ حذف واسطه‌ها: انقلاب در اعتمادسازی
- ۳۵ ارزهای دیجیتال: ابزار انتقال ارزش در اقتصاد دیجیتال
- ۳۵ قراردادهای هوشمند (Smart Contracts)
- ۳۵ چالش‌ها و محدودیت‌ها
- ۳۵ ارزهای دیجیتال بانک مرکزی (CBDC)
- ۳۶ رایانش ابری و داده‌های بزرگ
- ۳۶ رایانش ابری در بانکداری: تحول در مقیاس و چابکی
- ۳۷ امنیت و انطباق در فضای ابری
- ۳۷ داده‌های بزرگ: گنجینه پنهان بانک‌ها
- ۳۷ کاربردهای داده‌های بزرگ در فین تک و بانکداری
- ۳۸ ترکیب داده‌های بزرگ و رایانش ابری: پیشران بانکداری آینده
- ۳۸ نمونه‌های موفق جهانی
- ۳۹ چالش‌های پیاده‌سازی
- ۳۹ زیست‌بوم API و بانکداری باز
- ۳۹ تعریف API و نقش آن در بانکداری
- ۴۰ بانکداری باز چیست؟

۴۰	تکامل از بانک‌های سنتی به پلتفرم‌های باز.....
۴۱	نمونه‌های موفق در سطح جهان.....
۴۱	نقش API در تجربه مشتری.....
۴۲	چالش‌های فنی و امنیتی.....
۴۲	فرصت‌های تجاری در بانکداری باز.....
۴۳	زیست‌بوم API: بانک‌ها، فین‌تک‌ها و مشتریان در یک شبکه.....
۴۳	امنیت سایبری در خدمات مالی دیجیتال.....
۴۴	ماهیت تهدیدهای سایبری در حوزه مالی.....
۴۴	چرا خدمات مالی هدف اصلی حملات‌اند؟.....
۴۵	اصول بنیادین امنیت سایبری در خدمات مالی.....
۴۵	فناوری‌های دفاعی در حوزه فین‌تک و بانکداری.....
۴۶	امنیت در بانکداری باز و API ها.....
۴۶	نقش کاربران در تأمین امنیت.....
۴۷	چارچوب‌های قانونی و نظارتی.....
۴۷	آینده امنیت سایبری در فین‌تک.....
۴۹	فصل سوم تحولات بانکداری دیجیتال:
۴۹	بانکداری اینترنتی: تولد نخستین تحول دیجیتال در بانکداری.....
۵۰	بانکداری موبایلی: تحولی همراه با مصرف‌کننده.....
۵۰	مقایسه بانکداری اینترنتی و موبایلی.....
۵۱	پرداخت‌های دیجیتال و کیف پول الکترونیکی.....
۵۱	مفهوم پرداخت دیجیتال و کیف پول الکترونیکی.....
۵۱	چرا پرداخت‌های دیجیتال رشد کردند؟.....
۵۲	انواع کیف پول الکترونیکی.....

۵۲	مزایای کیف پول‌های دیجیتال
۵۳	از کارت‌خوان تا QR Code: ابزارهای پرداخت دیجیتال
۵۳	نمونه‌های جهانی موفق
۵۴	وضعیت ایران در حوزه کیف پول دیجیتال
۵۴	چالش‌ها و موانع پرداخت دیجیتال
۵۵	آینده پرداخت دیجیتال: خداحافظ پول کاغذی
۵۵	وام‌دهی و اعتبارات دیجیتال
۵۵	گذر از وام‌دهی سنتی به مدل‌های دیجیتال
۵۶	پلتفرم‌های وام‌دهی دیجیتال
۵۶	قدرت داده در اعتبارسنجی نوین
۵۷	تصمیم‌گیری هوشمند در اعطای وام
۵۷	نقش قراردادهای هوشمند در وام‌دهی
۵۷	وام‌های خرد دیجیتال؛ انقلابی در دسترس‌پذیری مالی
۵۸	تجربه بانک‌ها و مؤسسات مالی
۵۸	چالش‌های پیش‌رو در وام‌دهی دیجیتال
۵۸	شخصی‌سازی خدمات بانکی با فناوری
۵۹	مفهوم شخصی‌سازی در بانکداری دیجیتال
۵۹	چگونه فناوری شخصی‌سازی را ممکن کرده است؟
۶۰	نمونه‌هایی از شخصی‌سازی در بانکداری نوین
۶۱	شخصی‌سازی در بانک‌های ایرانی
۶۱	تأثیر شخصی‌سازی بر رضایت و وفاداری مشتری
۶۲	چالش‌های پیاده‌سازی شخصی‌سازی
۶۲	شکل‌گیری بانک‌های بدون شعبه

۶۳ ظهور نئوبانک‌ها
۶۳ تفاوت‌های اصلی نئوبانک‌ها با بانک‌های سنتی
۶۴ چالش‌هایی برای بانک‌های سنتی
۶۵ پیشرفت و نوآوری در بانکداری دیجیتال
۶۷ فصل چهارم: استارت‌آپ‌های فین‌تک؛ تهدید یا فرصت؟
۶۷ نقش استارت‌آپ‌ها در نوآوری مالی
۶۷ استارت‌آپ‌ها و نوآوری در صنعت مالی
۶۸ تهدید یا فرصت؟
۶۹ اهمیت نوآوری و فرهنگ کارآفرینی
۷۱ رقابت یا همکاری با بانک‌ها؟ مدل‌های همکاری بانک-استارت‌آپ
۷۱ نقش شتاب‌دهنده‌ها و سرمایه‌گذاران: سوخت رشد نوآوران مالی
۷۲ موارد موفق جهانی و بومی: از Revolut تا زرین‌پال
۷۵ فصل پنجم: نقش قوانین و رگولاتوری در اکوسیستم فین‌تک
۷۵ ضرورت تنظیم‌گری در فضای نوآرانه
۷۵ چارچوب‌های رگولاتوری بین‌المللی
۷۶ وضعیت حقوقی فین‌تک در ایران
۷۷ رگ‌تک (RegTech)؛ فین‌تک در خدمت قوانین
۷۸ چالش بین نوآوری و کنترل قانونی
۷۹ فصل ششم: تأثیر فین‌تک بر تجربه مشتری و جامعه
۷۹ افزایش دسترسی مالی برای اقشار محروم
۷۹ اینکلوسیون مالی واقعی
۷۹ تحول در رفتار مصرف‌کننده
۷۹ نسلی که بانک را نمی‌بیند

۸۰	افزایش شفافیت مالی و کاهش فساد
۸۰	داده‌محوری در خدمت سلامت مالی
۸۱	ارتقای سواد مالی با ابزارهای هوشمند
۸۱	آموزش با اپلیکیشن
۸۱	تأثیر روانی خدمات سریع و شخصی‌سازی شده
۸۱	احساس کنترل بر امور مالی
۸۳	فصل هفتم: آینده بانکداری در عصر فین‌تک
۸۳	ادغام فین‌تک با اینترنت اشیا و G۵
۸۳	آینده خدمات در لحظه
۸۴	ظهور بانکداری شناختی و تعامل محور
۸۴	بانک‌هایی که شما را می‌فهمند
۸۴	آینده ارزشهای دیجیتال و سیستم‌های پرداخت
۸۴	بانک مرکزی دیجیتال؟
۸۵	پیش‌بینی روندهای آینده صنعت مالی
۸۵	دیجیتالی شدن کامل یا بازگشت به تعادل؟
۸۶	مسیر پیش‌روی بانک‌ها، قانون‌گذاران و فین‌تک‌ها
۸۶	هم‌افزایی برای پایداری
۸۶	نتیجه‌گیری
۹۰	نتیجه‌گیری نهایی
۹۳	پیشنهادات نویسنده
۹۳	توسعه قوانین رگولاتوری سازگار و انعطاف‌پذیر
۹۳	تقویت امنیت سایبری در خدمات مالی
۹۳	گسترش دسترسی به خدمات مالی در مناطق محروم

- ۹۳..... تشویق به آموزش سواد مالی دیجیتال
- ۹۴..... افزایش همکاری بین بانک‌ها و استارت‌آپ‌های فین تک
- ۹۴..... رصد و پیش‌بینی روندهای آینده
- ۹۴..... توسعه اکوسیستم نوآوری در صنعت مالی
- ۹۵..... توسعه بلاکچین برای شفافیت بیشتر
- ۹۵..... توسعه محصولات و خدمات مالی سبز
- ۹۷..... منابع**
- ۹۷..... منابع فارسی
- ۹۹..... منابع انگلیسی

پیشگفتار

در قرن بیست و یکم، بشر شاهد یکی از بزرگ‌ترین دگرگونی‌های تاریخ نظام‌های مالی و بانکی بوده است؛ تحولی که نه تنها ساختارهای سنتی بانکداری را دچار تغییر کرده، بلکه بنیان‌های اعتماد، تبادل مالی، مالکیت دارایی و مدیریت سرمایه را از نو تعریف کرده است. این تحول بزرگ با نام «فین‌تک» یا فناوری مالی شناخته می‌شود؛ پدیده‌ای که مرز میان فناوری اطلاعات و خدمات مالی را به طرز بی‌سابقه‌ای در هم آمیخته و جهانی نو از فرصت‌ها، چالش‌ها، تهدیدها و نوآوری‌ها را پدید آورده است.

فین‌تک (FinTech)، تلفیقی از دو واژه Financial و Technology، به طیفی از نوآوری‌های فناورانه اشاره دارد که در راستای بهبود، تسهیل و دموکراتیزه کردن خدمات مالی به کار می‌روند. از پرداخت‌های موبایلی و کیف پول‌های دیجیتال گرفته تا پلتفرم‌های وام‌دهی هم‌تا به هم‌تا، از رمزارزها و بلاک‌چین تا تحلیل‌های پیشرفته مالی مبتنی بر هوش مصنوعی، همگی در زیرمجموعه‌ی این انقلاب دیجیتالی قرار می‌گیرند. آنچه زمانی تنها از طریق بانک‌ها، موسسات اعتباری سنتی یا واسطه‌های بزرگ اقتصادی امکان‌پذیر بود، اکنون به کمک چند خط کد و یک اپلیکیشن ساده، در دسترس هر فردی با یک گوشی هوشمند و اتصال اینترنتی قرار دارد.

تحول مالی ناشی از فین‌تک صرفاً به معنای استفاده از ابزارهای جدید نیست؛ بلکه تغییری ماهوی در نقش واسطه‌ها، مدل‌های کسب‌وکار، سازوکارهای اعتماد و حتی سیاست‌گذاری‌های کلان پولی و مالی است. بانک‌های سنتی ناچار شده‌اند برای بقا خود را با این امواج نوآورانه تطبیق دهند یا در رقابتی نابرابر، صحنه را ترک کنند. رگولاتورها نیز در تلاش‌اند میان حمایت از نوآوری و حفظ ثبات اقتصادی، تعادلی هوشمندانه برقرار کنند. در همین حال، استارت‌آپ‌های چابک فین‌تک، با خلق ارزش افزوده واقعی، مسیرهایی تازه برای سرمایه‌گذاری، پس‌انداز، بیمه، و پرداخت ایجاد کرده‌اند.

این کتاب، حاصل دغدغه‌ای عمیق نسبت به درک ریشه‌ها، روندها و پیامدهای این انقلاب مالی در عصر دیجیتال است. نگارنده تلاش کرده است تا با نگاهی تحلیلی، پژوهش‌محور و در عین حال کاربردی، تصویری جامع از تأثیر فناوری‌های نوظهور بر خدمات مالی و نظام بانکداری ترسیم نماید. از بررسی تاریخی سیر تحول نظام مالی و ظهور اولین موج‌های دیجیتالی در دهه ۱۹۸۰،

تا مروری بر فین تک‌های پیش‌تاز امروز نظیر Stripe ، Revolut ، Ant Financial، و بررسی ظهور دیفای (DeFi) و رمزارزها در آینده‌ی اقتصاد جهانی.

یکی از اهداف اصلی این کتاب، برجسته‌سازی نقش فین تک در **دموکراتیزه کردن دسترسی مالی** است؛ به عبارتی، توانمندسازی اقشار و مناطق محروم از طریق دسترسی به خدمات مالی هوشمند، کم‌هزینه و شفاف. همچنین، تلاش شده است که چالش‌هایی مانند «فقدان مقررات شفاف»، «ریسک‌های امنیت سایبری»، «نابرابری دیجیتال» و حتی «بی‌ثباتی اقتصادی ناشی از نوآوری بدون چارچوب» با نگاه نقادانه مورد بررسی قرار گیرد.

در مسیر نگارش این اثر، علاوه بر مطالعات نظری و تجربی، از گزارش‌های بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، شرکت‌های مشاوره‌ای نظیر مک‌کینزی، BCG، و Deloitte و نیز مطالعات موردی از کشورهای پیشرو در فین تک مانند چین، بریتانیا، ایالات متحده، هند، سنگاپور و امارات استفاده شده است تا درکی بین‌المللی و عمیق نسبت به موضوع حاصل شود.

این کتاب نه تنها برای دانشجویان، پژوهشگران و فعالان حوزه اقتصاد و فناوری اطلاعات نگاشته شده، بلکه به‌عنوان راهنمایی برای سیاست‌گذاران، مدیران بانک‌ها، بنیان‌گذاران استارت‌آپ‌ها، و هر فرد علاقه‌مند به آینده خدمات مالی نیز مفید خواهد بود. به‌ویژه در کشورهایی نظیر ایران که زیرساخت‌های فناورانه و نیاز به شفاف‌سازی مالی توأمان وجود دارد، فین تک می‌تواند پلی میان ظرفیت‌های داخلی و الزامات جهانی باشد.

به باور نگارنده، آینده از آن کسانی است که بتوانند فناوری را با درک عمیق از نیازهای اجتماعی و اقتصادی پیوند دهند. فین تک، اگر به‌درستی هدایت شود، می‌تواند نه تنها به ارتقای کیفیت خدمات مالی بینجامد، بلکه عدالت اقتصادی، شفافیت و رشد پایدار را نیز در پی داشته باشد. امید است این کتاب بتواند گامی کوچک ولی مؤثر در مسیر شناخت و توسعه این پدیده بزرگ در فضای اقتصادی ایران و جهان باشد.

در پایان، از تمام صاحب‌نظران، اساتید، مدیران، فعالان فین تک و دوستانی که با ارائه نظرات، منابع و انگیزه‌بخشی در شکل‌گیری این اثر نقش داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم.

فصل اول:

مقدمه‌ای بر فین تک و تحول دیجیتال

تعریف فین تک و تاریخچه‌ای کوتاه

فین تک، اختصاری از عبارت Financial Technology، به استفاده از فناوری‌های نوین برای بهبود، اتوماسیون و تحول خدمات و محصولات مالی اطلاق می‌شود. این مفهوم نه صرفاً به یک ابزار یا نرم‌افزار خاص، بلکه به یک اکوسیستم پویا و در حال رشد اشاره دارد که در آن نوآوری‌های فناورانه برای پاسخ‌گویی به نیازهای مالی مشتریان، سازمان‌ها و دولت‌ها به کار گرفته می‌شوند.

در ساده‌ترین تعریف، فین تک هرگونه کاربرد فناوری در ارائه خدمات مالی است؛ از پرداخت‌های موبایلی و بانکداری آنلاین گرفته تا پلتفرم‌های وام‌دهی هم‌تا به هم‌تا، ارزهای دیجیتال، فناوری بلاک‌چین، قراردادهای هوشمند، ربات‌های مشاور مالی (Robo-Advisors)، تحلیل داده‌های مالی مبتنی بر هوش مصنوعی و بسیاری دیگر.

فین تک را می‌توان نه یک صنعت، بلکه یک انقلاب در ساختارهای خدمات مالی دانست که قدرت را از نهادهای سنتی گرفته و آن را در اختیار کاربران، توسعه‌دهندگان و نوآوران قرار داده است. در این معنا، فین تک هم یک فرصت بی‌بدیل برای گسترش عدالت مالی است، هم می‌تواند به تهدیدی برای ثبات بازارها در صورت نبود نظارت مؤثر تبدیل شود.

تاریخچه فین تک: از ماشین‌های حساب تا هوش مصنوعی

گرچه اصطلاح FinTech در دهه ۲۰۱۰ رواج یافت، اما ریشه‌های فناوری مالی به قرن بیستم بازمی‌گردد. برخی از مهم‌ترین نقاط عطف تاریخی در این مسیر عبارت‌اند از:

- دهه ۱۹۵۰: ظهور اولین کارت‌های اعتباری توسط شرکت‌هایی چون Diners Club، که تجربه پرداخت را بدون پول نقد ممکن کرد.
- دهه ۱۹۶۰: راه‌اندازی دستگاه‌های خودپرداز (ATM) و شبکه‌های انتقال الکترونیکی وجه (EFT).